

APRILY LAJOS: A LÁTHATATLAN IRAS. (Erdélyi Szépmíves Céh). Aprily szigorúan zárt, gondosan csiszolt, néha fehér izzású, kizárólag esetleges liraiságú verseit az erdélyi magyar irodalom egyik csoportja a versek tájaiban, képeiben jelentkező „erdélyiség” miatt a „transzilván líra” jellegzetes mester-verseinek tartja. Nagyon jellemző ez, mert Aprily legujabb verseinek tája, képkincse s az ezzel a tájjal, képkinccsel jelentkező táj-és kép-érzés a régi, jóllehet a költő egy évtizede nem itt, hanem Magyarországon él. Versei zömében ma is a „morajos széklaország” zugói, havasai, rigói, fái, esztenái, kosborjai és enciái az öregedő, kevés változaton bugó líra kulisszái s nemcsak azokban, ahol a vers tárgya a költő idehuzó szíve vagy régi önön-maga emlékeibe omlása, hanem ott is, ahol a régi köteteiből ismert heroizáló pátosz némi elegikus tartással teljesen elvont, spekulatív témákba török. A kiegyensúlyozott formájú, hibátlan Aprily-vers kiöltöztetése semmit se változott. Más tájra, más színezésű képre ma se lel befelé néző szeme. Tájaiban, képeiben ma is a régi „babonás kék homályt” keresi. Tája, képvilága ma is elvont és irreális. Még mindig a régi kifejezés-romantikus. „Kék idők”, „kék vasárnapok”, „jégmadárkék lepkék” modoros varázslataiba szerelmes most is. A föld, ahova vágyik, sem igazi föld, de „különös más planéta”, kozmikus irrealitás. Hiába lett egyszerűbb, higabb, bonyolultság nélkülibb: tája változatlanul elvont, nem a kívülvaló, de egy belőle vetülő táj. S ha ezt a tájat erdélyinek nevezi, úgy ez az Erdély csak az ő képzete és sohasem az olvasó kortárs konkrét Erdélye. Még konkrét megnevezésű tájai sem követhetők reálisan. A táj, a hely Aprily verseiben nem erdélyi föld, hanem egy sajátos lírai állapot lokalizálása, amivel konstruált élményei közvetlenségét célozza. Ezért azonos ez a táj és képvilág akkor is, ha Viseg-

rádon a „Királyasszony kertjében” bolyong vagy épp bonyolult „Sikót hangulat”-át akarja kifejezni. De bárhol jelenik meg verseiben, ez mindig tipikusan romantikus vízióban imbolyog föl. Legjellemzőbb erre a víziójára a minduntalan végzetes, vészes, babonás felmagyítás. Aprily kedvenc helye: a „hósi tető”; ideje: a sorstelel pillanat, „mikor az árnyék nagyra nő lilán” vagy „a szél az erdő jelkét rázza-rázza”, nem egyszer pedig, amikor „a farkasok az Istenszéken orgonáznak” s „a dorong uton a vihar eszelős pásztorkányt danoltat”. Kétségtelenül megkapó ez a táj, de — keresett, kivételes és seholse található. „Erdélyisége”, ha táj-érzése és tájrajza vonásait egybevetjük irodalmunk valóságos táj-érzőivel és tájrajzolóival, például Petőfivel, teljesen minimális. Petőfi bármelyik tájversét vesszük, egyik sem valami elvont poetizálás változata, hanem egy-egy tényleges táj konkrét darabja. Bármelyik tájverse megragadható tájfelülethez kötött s szinte pontosan lerögzített („Ott, ahol a kis Tur siet beléje”). Petőfi tájverseiben a katona, ha beléveti magát, úgy elgázodhat, mint a térképen, holott se nem térkép, se nem fotográfia a verse. Hiteles és valódi. Az élménye reális, a táj nem általános fogalom, mint Aprilynál, akinél még az is jellemző, hogy a táj többnyire prehisztorikus és üres. Nincs se népe, se társadalma, legfeljebb a meghittjeit tűri meg benne: ezek közül is főleg a holtakat. Eleven, reális „erdélyiség” még véletlenül sincs technikailag különben ma is artisztikusan komponált verseiben. (G. G.)

DARVAS SZILARD: ÖRDÖG-SZIGET. A fiatal költő második kötete. Az első, ifjúkori gyűjteményt az idők szelénél különb sodrás feledteti: a „nagyra nőtt” költő magávalragadó lendülete. „Jegyzetek Istenről, a Szerelemről, a Világról és Rólam, aki e világban